

FM: Covid-19 ietekmējis budžeta deficīta pieaugumu 2020. gadā

Publicēts: 29.01.2021.

[Jaunumi](#)

2020. gads pagāja pandēmijas ietekmē, kas būtiski ietekmēja valsts fiskālo situāciju. Atbilstoši Finanšu ministrijas (FM) novērtējumam vispārējās valdības budžeta deficīts pēc Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijas 2020. gadā bija 1,57 miljardi eiro jeb 5,5% no iekšzemes kopprodukta (IKP), ņemot vērā provizorisko IKP novērtējumu par pagājušo gadu. Jāatzīmē, ka oficiālie dati par vispārējās valdības budžeta deficītu 2020. gadā būs pieejami šā gada aprīlī, kad būs pabeigti aprēķini par visiem vispārējās valdības sektora darījumiem, tai skaitā par vispārējās valdības kapitālsabiedrību darbības rezultātiem, un Centrālā statistikas pārvalde iesniegs *Eurostat* vispārējās valdības budžeta deficīta un parāda notifikāciju.

Kā liecina Valsts kases dati, konsolidētajā kopbudžetā pērn bija 1 148,9 miljonu eiro deficīts, tai skaitā 1 109,5 miljoni eiro valsts budžetā un 39,4 miljoni eiro pašvaldību budžetā. Covid-19 pandēmijas ietekmē situācija budžetā būtiski atšķīrās no plānotā likumā "Par valsts budžetu 2020. gadam", kas tika gatavots, balstoties uz 2019. gada jūnijā izstrādāto makroekonomiskās attīstības scenāriju, kad pandēmija vēl netika prognozēta. Reagējot uz Covid-19 krīzi, valdība apstiprināja apjomīgu atbalsta pasākumu paketi, lai mazinātu pandēmijas sekas tautsaimniecībā. Atbilstoši FM novērtējumam 2020. gadā atbalsts tautsaimniecībai tika sniegts 1,94 miljardu eiro apmērā (6,9% no IKP) un pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz ap 2 miljardu eiro (6,6% no IKP) atbalstu tautsaimniecībai arī 2021. gadā. FM vērtējumā valdības apstiprinātie pasākumi veidoja lielāko daļu no 2020. gada vispārējās valdības budžeta deficīta, to ietekmējot par 1,1 miljardu eiro jeb 3,8% no IKP. Jāatzīmē, ka papildus valdības apstiprinātajiem pasākumiem krīzes situācijā kā automātiskie atbalsta mehānismi darbojas nodokļu samaksas atlikšana vispārējā kārtībā un nepārvaramās varas apstākļos, kā arī bezdarbnieku pabalsti, pieaugot bezdarba līmenim.

Tātad 2020. gadā kopbudžetā deficīta līmenis bija 1 148,9 miljoni eiro, kas bija augstākais līmenis kopš 2009. gada, kad Latviju satricināja globālā finanšu krīze. Kopbudžeta ieņēmumi pērn kopumā bija 11,3 miljardi eiro, kas bija par 93,8 miljoniem eiro jeb 0,8% zemāki salīdzinājumā ar 2019. gadu, savukārt izdevumi bija 12,5 miljardi eiro, par 937,4 miljoniem eiro jeb 8,1% augstāki.

Nodokļu ieņēmumi 2020. gadā kopbudžetā bija 9 miljardi eiro, nerasniedzot 2019. gada līmeni par 50,8 miljoniem eiro jeb 0,6%. Nozīmīga nodokļu ieņēmumu samazināšanās pērn bija vērojama tādās nozarēs kā izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi, transports un uzglabāšana, būvniecība, māksla, izklaide un atpūta, arī nekustamā īpašuma izīrēšanas un pārvaldīšanas nozarē. Lielākais samazinājums vērojams iedzīvotāju ienākuma nodokļa un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumos, par attiecīgi 110 miljoniem eiro jeb 5,7% un 103,7 miljoniem eiro jeb 3,9%. Līdz ar nodarbināto skaita samazināšanos un tikai mērenu vidējās darba samaksas pieaugumu, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas saņemtas 17,5 miljonu eiro jeb 0,6% virs 2019. gada līmeņa. Savukārt ieņēmumi no uzņēmumu ienākuma nodokļa pērn par 162,7 miljoniem eiro pārsniedza 2019. gada ieņēmumu līmeni, kas liecina par šī nodokļa ieņēmumu atgūšanos pēc veiktās reformas un zemā līmeņa 2019. gadā. Kopbudžeta ieņēmumus veido arī nenodokļu ieņēmumi, kas pērn saņemti par 30,2 miljoniem eiro jeb 4,7% lielākā apmērā nekā 2019. gadā. Augstāku nenodokļu ieņēmumu līmeni nodrošināja saņemtie ieņēmumi no noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas. Aptuveni desmito daļu no kopbudžeta ieņēmumiem veido ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi, un pērn tie tika saņemti par 36,8 miljoniem eiro jeb 2,8% mazākā apmērā nekā 2019. gadā.

Faktiski visu nodokļu ieņēmumi pērn atpalika no budžetā plānotā apjoma, jo budžeta plāns paredzēja par 675,4 miljoniem eiro lielākus nodokļu ieņēmumus nekā faktiski saņemts. 2020. gadā lielākā plāna neizpilde bija pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumos, kas saņemti par 340,3 miljoniem eiro jeb 11,8% mazākā apmērā nekā plānots budžetā. Tāpat ievērojami zemāki nekā plānots bija akcīzes nodokļa un sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumiem, plānam neizpildoties attiecīgi par 143,7 miljoniem eiro jeb 11,9% un 146,1 miljonu eiro jeb 4,8%.

Kopbudžeta izdevumi pērn veidoja 12,5 miljardus eiro, pieaugot par 937,4 miljoniem eiro jeb 8,1% salīdzinājumā ar 2019. gadu, ko

ietekmēja gan sākotnēji plānotie izdevumi, piemēram, veselības nozares darbinieku algu celšana, pensiju indeksēšana un citi, gan arī apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 ietekmes mazināšanai uz tautsaimniecību. Būtiski pieauguši subsīdiju un dotāciju izdevumi, par 444,3 miljoniem eiro jeb 19,1% pārsniedzot 2019. gada līmeni, ko noteica ar Covid-19 saistītais atbalsts, kas tika piešķirts finanšu institūcijai ALTUM atbalsta programmu komersantiem nodrošināšanai. Tāpat šo izdevumu pieaugumu ietekmēja plānotais un papildus piešķirtais finansējums veselības nozarei.

Nozīmīgs pieaugums pērn vērojams sociālajos izdevumos, tiem palielinoties par 362 miljoniem eiro jeb 11,1%, salīdzinot ar 2019. gadu. Tostarp pensiju izdevumi pieauga par 159,1 miljonu eiro jeb 7,2%, bet pārējo pabalstu izdevumi par 202,9 miljoniem eiro jeb 19,4%. Augstāki izdevumi pensijām skaidrojami ar veiktajām pensiju indeksācijām 2019. un 2020. gada oktobrī, savukārt pārējo pabalstu izdevumu straujais kāpums saistāms ar vidējās apdrošināšanas iemaksu algas pieaugumu un Covid-19 ietekmi. Pērn nodarbinātības saglabāšanai tika veikta dīkstāves pabalstu izmaksa 61 miljona eiro apmērā, tāpat nozīmīgi pieauguši bezdarbnieka (43,4 miljoni eiro jeb 32,9%) un slimības pabalstu (42,2 miljoni eiro jeb 21,1%) izdevumi. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) datiem pērn par 31,2% pieaudzis bezdarbnieka pabalsta saņēmēju skaits, vidēji no 32,5 tūkstošiem mēnesī 2019. gadā līdz 42,6 tūkstošiem mēnesī pērn. VSAA dati arī norāda uz slimības pabalstu saņēmēju skaita pieaugumu par 5,8%, vienlaikus vēl straujāk pieaug apmaksāto dienu skaits uz vienu slimošanas gadījumu (+6,7%), norādot uz ilgāku slimošanu.

Kapitālie izdevumi kopbudžetā pērn veidoja 1,25 miljardus eiro, par 3,5% pārsniedzot 2019. gada līmeni, kas norāda uz kopumā pieaugošu investīciju līmeni arī Covid-19 pandēmijas laikā. Pērn bija vērojama sabremzēšanās ES fondu investīciju apmēros, kas lielā mērā bija saistīts ar ES fondu pārdalēm par labu investīcijām mērķētām uz Covid-19 ietekmes mazināšanu un ekonomikas atlabšanas veicināšanu un attiecīgi pārplānotu jaunu projektu uzsākšanu. Tomēr kopējo izdevumu pieaugumu kopbudžetā nodrošināja valdības lēmums piešķirt ceļu infrastruktūras uzlabošanai 2020. gadā papildu 75 miljonus eiro, tāpat pašvaldību aizņēmumu limita celšana par 150 miljoniem eiro, tādējādi nodrošinot aizņēmuma pieejamību pašvaldībām tautsaimniecībai nozīmīgiem augstas gatavības investīciju projektiem un Mežaparka Lielās estrādes rekonstrukcijai.

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-covid-19-ietekmejis-budzeta-deficita-pieaugumu-2020-gada>